

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

נתונים על פשיעה של מסתננים ומבקשי מקלט וכנגד מסתננים ומבקשי מקלט

כתיבה: ד"ר גלעד נתן

אישור: שמוליק חזקיה, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ג' בחשוון תשע"א
11 באוקטובר 2010

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה נכתב במסגרת בחינת סוגיית המסתננים ומבקשי המקלט בישראל. מאז תחילת הגל הנוכחי של מסתננים ומבקשי מקלט המגיעים לישראל מאפריקה דרך גבול מצרים עולה מפעם לפעם הטענה כי המסתננים עוברים עבירות פליליות בשיעור העולה על שיעורם באוכלוסייה. מטרת המסמך לבחון את נתוני הפשיעה בקרב אוכלוסייה זו בכלל ובערים שבהן מוקדים של אוכלוסייה זו בפרט. כמו כן, תוצג בחינה של העבירות המתבצעות כלפי מסתננים ומבקשי מקלט.

1. רקע

מאז שנת 2007 חלה עלייה ניכרת במספרם של המסתננים למדינת ישראל דרך גבול מצרים. בעקבות זאת נוצרה בישראל קבוצה קבועה של מסתננים ומבקשי מקלט, שקיבלו מעמד זמני של שוהים מכיוון שאינם בני-הרחקה. חלק ממי שהוכרו כמבקשי מקלט זכאים להגנה קבוצתית הומניטרית זמנית.¹

טבלה 1. מספר המסתננים ומבקשי המקלט בשנים האחרונות²

שנת כניסה	עד סוף 2006	2007	2008	2009	*2010	סה"כ
מספר המסתננים	1,070	5,005	8,698	4,827	8,113	**26,635

* עד 10 באוגוסט; ** נתוני יולי 2010.

לפי החוק למניעת הסתננות, התשי"ד–1954, המסתננים יכולים להיות מוחזקים בידי הצבא עד עשרה ימים. בשלב זה נערך תשאול ראשוני של המסתננים על-ידי יחידת האכיפה של רשות ההגירה. במתקן "סהרונים" המסתננים מוחזקים פרק זמן מסוים, ושם נערך להם שימוע ונעשה רישום שלהם. המתקן נפתח בשנת 2007 ונועד בראשיתו ל-100 מבקשי מקלט לכל היותר.³ כיום יש במתקן 2,000 מקומות, והמתקן בתפוסה מלאה. על קליטת המסתננים במתקן מופקד שירות בתי-הסוהר. יחידת המסתננים אחראית לרישום ולתיעוד של המסתננים, להוצאת צווים, להבאת מסתננים לדין ולייצוג של משרד המשפטים במשפט. מי שנקבע בזמן שהותו במתקן שהוא בר-הרחקה נשאר במתקן עד להרחקתו.⁴ מי שאינו בר-הרחקה משוחרר לאחר בדיקות רפואיות ואימות סטטוס שעושה רשות ההגירה.⁵

בשנים האחרונות רוב המסתננים שאינם בני-הרחקה קיבלו אשרת שהייה זמנית (סא5). יש קבוצה נוספת של מסתננים, בעיקר מדארפור ומאתיופיה, שהוכרו כפליטים. חלק מהאריתראים שהגיעו בשנים קודמות קיבלו אשרת עבודה (ב1).

¹ כאשר מתחוללים משברים קשים במדינה מסוימת, תושבי המדינה הבורחים מארצם וחוששים לחזור אליה מקבלים הגנה קבוצתית במדינות אחרות, ברוח אמנת הפליטים של האו"ם. הנציבות הראשית של האו"ם לפליטים בז'נבה פונה מדי פעם בפעם למדינות כדי שיתנו הגנה קבוצתית לפליטים. מדינות רבות נעתרות לבקשה ונותנות הגנה קבוצתית זמנית לפליטים מטעמים הומניטריים.

² זאב לוב, מנהל תחום מחקר ונתונים סטטיסטיים ברשות האוכלוסין, משרד הפנים, דוא"ל, 20 במאי 2010. אביטל שטרנברג, משרד המשפטים, דוא"ל, 12 באוגוסט 2010. פקד ענת אלטמן, חוליית אוכלוסיות, מחלקת מחקר, משרתת ישראל, מכתב, 10 באוגוסט 2010.

³ אתר האינטרנט של שירות בתי-הסוהר, <http://www.ips.gov.il/NR/exeres/B39647B9-41FF-464B-AD47-FED65CA926CD.frameless.htm?NRMODE=Published>, תאריך כניסה: 14 ביוני 2010.

⁴ אורנה אטלי, רישום אסירים, שירות בתי-הסוהר, שיחת טלפון, 15 במאי 2010.

⁵ על הנושא בהרחבה ראו: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, הטיפול במסתננים מגבול מצרים, כתב גלעד נתן, 14 ביוני 2010, <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02524.pdf>, 14 באוגוסט 2010.

אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט ששוכרה ממתקני המשמורת מתפזרת בכמה ערים בארץ. חלק ניכר מאוכלוסייה זו מתגורר בתל-אביב, ומוקדים נוספים הם למשל אילת, אשדוד ועוד.⁶

כל בעלי אשרת השהייה הזמנית מחויבים למסור כתובת בעת חידוש האשרה (אחת לשלושה חודשים). בהליך חידוש האשרה על המבקש לציין את מקום מגוריו. בפועל אין מעקב אחר כתובותיהם של המסתננים ומבקשי המקלט. לפי עדויות של בעלי אשרה, לא תמיד מבקשים מהם בלשכות למסור את כתובתם ולא ניתנה להם הנחיה בדבר מסירת כתובת.

לפי נתוני רשות האוכלוסין וההגירה במשרד הפנים, מספרם הכולל של המסתננים בישראל, בתאריך 7 ביולי 2010, היה **26,635**. אין בידי הרשות נתונים על מקום מגוריהם או נתונים על האזורים שבהם הם שוהים.⁷ להערכת יוסי אדלשטיין, מנהל אגף זרים ברשות ההגירה, אוכלוסייה זו נעה בין אזורים שיש בהם עבודה ואזורים שהיא יכולה להתגורר בהם.⁸ מתוך המספר הכולל של המסתננים ומבקשי המקלט באוגוסט 2010, כ-1,900 איש היו במתקנים של שירות בתי-הסוהר.

כאמור, אין נתון רשמי בדבר החלוקה הגיאוגרפית של אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט מאפריקה בישראל. עם זאת, יש כמה הערכות של גורמים שונים: משטרת ישראל, רשויות מקומיות וארגוני סיוע.

משטרת ישראל מעריכה שבאשדוד שוהים 2,000 מסתננים ומבקשי מקלט ובערך – 300 איש.⁹ עיריית אילת מעריכה שמספר המסתננים ומבקשי המקלט בעיר הוא 6,000–7,000 איש.¹⁰

להלן הערכה משוקללת של אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט בישראל, בחלוקה לערים, על-פי נתוני יולי 2010:

טבלה 2. נתונים על ריכוזי אוכלוסייה עיקריים של האוכלוסייה הכללית והערכת לגבי אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט¹¹

תל-אביב	ירושלים	אשדוד	ערד	אילת	
393,900	773,800	211,300	23,400	46,500	למ"ס: אוכלוסייה כללית ¹² (ספטמבר 2009)
481,434	820,475	230,063	27,521	60,209	משרד הפנים: אוכלוסייה כללית (אוקטובר 2009) ¹³
-15,000 ¹⁴ 17,000	1,000–800	2,000–500	600–400	-4,000 7,000	מסתננים ומבקשי מקלט (יולי 2010)

⁶ פקד ענת אלטמן, חוליית אוכלוסיות, מחלקת מחקר, משטרת ישראל, מכתב, 10 באוגוסט 2010.

⁷ גלי טולידנו, עוזרת ראש רשות ההגירה, דוא"ל, 15 באוגוסט 2010.

⁸ יוסי אדלשטיין, ראש אגף זרים ברשות האוכלוסין וההגירה, משרד הפנים, שיחת טלפון, 14 באוגוסט 2010.

⁹ פקד ענת אלטמן, חוליית אוכלוסיות, מחלקת מחקר, משטרת ישראל, מכתב, 10 באוגוסט 2010.

¹⁰ מרלן רוזנפלד, עוזרת ראש עיריית אילת, שיחת טלפון, 14 באוגוסט 2010.

¹¹ ההערכה המשוקללת של אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט מבוססת על הערכות משרד הפנים, משרד הבטי"פ, רשויות מקומיות ומוקד הסיוע לעובדים זרים.

¹² הערכת האוכלוסייה הכללית (לא כולל זרים) מתוך: אתר האינטרנט של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה,

http://www.cbs.gov.il/population/new_2010/table3.pdf, 15 באוגוסט 2010.

¹³ נתוני האוכלוסייה בערי הדרום מתוך: דוח נתוני אוכלוסייה במחוז הדרום, משרד הפנים, 31 באוקטובר 2010. נתוני ירושלים ותל-אביב מתוך: נתוני האגף לפיקוח על הבחירות לרשויות מקומיות, משרד הפנים, 2008.

¹⁴ הרוב המוחלט בתל-אביב, אולם הנתון מתייחס, למשל, גם לאוכלוסייה בבת-ים, רמת-גן, בני-ברק.

2. נתונים על פשיעה של מסתננים ומבקשי מקלט¹⁵

2.1 נתונים כלליים

משטרת ישראל מפלחת את נתוני הפשיעה לפשיעה של ישראלים ולפשיעה של זרים (שאינם אזרחי ישראל ואינם יהודים). המשטרה אינה מפלחת את פשיעת הזרים לפשיעה של זרים בעלי מעמד חוקי ולפשיעה של מי שאינם בעלי מעמד חוקי.

לפשיעת הזרים בישראל, חוקיים ולא חוקיים, שלושה מאפיינים ייחודיים:

א. פשיעה פנים-מגזרית בעיקרה;

ב. פשיעה לא מדווחת (בעיקר הפשיעה הפנים-מגזרית);

ג. רוב העבירות הן על רקע שתיית אלכוהול – גורם המעצים את האלימות.

להערכת המשטרה, עיקר הפשיעה הפנים-מגזרית אינה מדווחת שכן אין לנמנים עם אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט אינטרס להתלונן במשטרה.

יש לציין כי בשנים 2006–2008 חלק ניכר מהתיקים שנפתחו נגד זרים בכלל ואפריקנים בפרט היו על עבירת ההסתננות עצמה. העברת הטיפול בעבירות אלו ליחידת עוז במהלך שנת 2009, עם הקמתה, הביאה לירידה במספר התיקים על עבירות ביטחון של מסתננים.

טבלה 3. נתונים על תיקים שנפתחו לפי אוכלוסיות, 2006–2010¹⁶

2010 (ינואר–יולי)	2009	2008	2007	2006	
230,032	403,515	419,731	442,725	474,668	תיקי כלל האוכלוסייה
807	1,433	1,894	1,770	1,685	מתוך זה תיקי זרים
326	476	475	331	283	מתוך זה תיקי אפריקנים

מהטבלה אפשר ללמוד שחלה עלייה בשיעור התיקים שנפתחו למסתננים מאפריקה (עלייה של 68%, לעומת ירידה של 17.6% בתיקי כלל האוכלוסייה). עם זאת, מספרם של המסתננים מאפריקה עלה בקרוב ל-2,500% באותה תקופה, (מ-1,000 בערך בשנת 2006 ליותר מ-25,000 במהלך שנת 2010). כלומר חלה ירידה בשיעור התיקים שנפתחו למסתננים ולמבקשי מקלט.

¹⁵ אם לא צוין אחרת, כל הנתונים בחלק זה מתוך: פקד ענת אלטמן, חוליית אוכלוסיות, מחלקת מחקר, משטרת ישראל, מכתב, 10 באוגוסט 2010.

¹⁶ נתוני הזרים בטבלה זו ובטבלאות הבאות נגזרים מנתוני האוכלוסייה הכללית. נתוני האפריקנים בטבלה זו ובטבלאות הבאות נגזרים מנתוני הזרים.

2.2 נתונים לפי ערים נבחרות

אף שאין נתונים רשמיים על התפלגות אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט לפי מקום מגורים, יש לאוכלוסייה זו קהילות מרכזיות בכמה ערים. להלן נתונים על התיקים הפליליים שנפתחו באותן ערים, בפילוח לאוכלוסייה כללית, זרים ואפריקנים.

טבלה 4. נתונים על תיקים לפי אוכלוסיות בתל-אביב, 2006–2010

2010 (ינואר–יולי)	2009	2008	2007	2006	
24,702	48,114	48,267	50,679	56,474	תיקי כלל האוכלוסייה
286	448	372	289	305	מתוך זה תיקי זרים
177	223	131	44	62	מתוך זה תיקי אפריקנים

בסוף ספטמבר 2009 מנתה אוכלוסיית העיר תל-אביב, לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 393,900 תושבים.¹⁷ לפי הערכות, מספר המסתננים ומבקשי המקלט בתל-אביב הוא 15,000–17,000 איש. שיעור אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט באוכלוסייה הכוללת הוא לפיכך 3.5%–4.2%, ואילו שיעור התיקים שנפתחו לאפריקנים (מסתננים ומבקשי מקלט ואחרים) היה 0.72% מכלל התיקים בלבד.

למעשה (על-פי נתוני פשיעה 2010), כנגד אחד מכל 15.9 תושבי תל-אביב נפתח תיק, אך רק כנגד אחד מכל 84.7 (לפי 15,000) או אחד מכל 96 (לפי 17,000) מהמסתננים ומבקשי המקלט בתל-אביב נפתח תיק.

טבלה 5. נתונים על תיקים לפי אוכלוסיות באילת, 2006–2010

2010 (ינואר–יולי)	2009	2008	2007	2006	
2846	5571	5915	6639	6589	תיקי כלל האוכלוסייה
54	98	347	520	464	מתוך זה תיקי זרים
42	76	216	228	170	מתוך זה תיקי אפריקנים

בסוף ספטמבר 2009 מנתה אוכלוסיית העיר אילת, לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 46,500 תושבים.¹⁸ לפי הערכות, מספר המסתננים ומבקשי המקלט באילת הוא 4,000–7,000 איש. שיעור

¹⁷ אתר האינטרנט של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, http://www.cbs.gov.il/population/new_2010/table3.pdf, 15 באוגוסט 2010.

¹⁸ שם.

אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט באוכלוסייה הכוללת הוא לפיכך 8.5%–15%, ואילו שיעור התיקים שנפתח לאפריקנים (מסתננים ומבקשי מקלט ואחרים) היה 1.5% מכלל התיקים בלבד. כלומר (על-פי נתוני פשיעה 2010), כנגד אחד מכל 16.3 תושבי אילת נפתח תיק, אך רק כנגד אחד מכל 166.6 (לפי 7,000) או אחד מכל 95.23 (לפי 4,000) מהמסתננים ומבקשי המקלט באילת נפתח תיק.

טבלה 6. נתונים על תיקים לפי אוכלוסיות בערד, 2006–2010

2010 (ינואר–יולי)	2009	2008	2007	2006	
695	1433	1421	1480	1763	תיקי כלל האוכלוסייה
12	33	29	4	8	מתוך זה תיקי זרים
11	29	18	3	-	מתוך זה תיקי אפריקנים

בסוף ספטמבר 2009 מנתה אוכלוסיית העיר ערד, לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 23,400 תושבים.¹⁹ לפי הערכות, מספר המסתננים ומבקשי המקלט בערד הוא 400–600 איש. שיעור אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט באוכלוסייה הכוללת הוא לפיכך 1.6%–2.5%, ואילו שיעור התיקים שנפתח לאפריקנים (מסתננים ומבקשי מקלט ואחרים) היה 1.5% מסך התיקים.

כלומר (על-פי נתוני פשיעה 2010), כנגד אחד מכל 33.6 תושבי ערד נפתח תיק, אך רק כנגד אחד מכל 54.5 (לפי 600) או אחד מכל 36.3 (לפי 400) מהמסתננים ומבקשי המקלט בערד נפתח תיק.

טבלה 7. נתונים על תיקים לפי אוכלוסייה באשדוד, 2006–2010

2010 (ינואר–יולי)	2009	2008	2007	2006	
5255	9168	8992	9374	9752	תיקי כלל האוכלוסייה
20	43	32	27	21	מתוך זה תיקי זרים
11	13	3	-	1	מתוך זה תיקי אפריקנים

בסוף ספטמבר 2009 מנתה אוכלוסיית העיר אשדוד, לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 211,300 תושבים.²⁰ לפי הערכות, מספר המסתננים ומבקשי המקלט באשדוד הוא 500–2,000 איש. שיעור אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט באוכלוסייה הכוללת הוא לפיכך 0.2%–0.9%, ואילו שיעור התיקים שנפתח לאפריקנים (מסתננים ומבקשי מקלט ואחרים) היה 0.2% מסך התיקים.

¹⁹ ש.ם.

²⁰ ש.ם.

אם כן (על-פי נתוני פשיעה 2010), כנגד אחד מכל 40.2 תושבי אשדוד נפתח תיק, אך רק כנגד אחד מכל 181.8 (לפי 2,000) או אחד מכל 45.4 (לפי 400) מהמסתננים ומבקשי המקלט באשדוד נפתח תיק.

3. פשיעה כנגד מסתננים ומבקשי מקלט

3.1 עבירות של סחר בבני-אדם למטרות עבודה זנות

משטרת ישראל אומנם לא מצאה תופעה מובהקת של סחר בבני-אדם למטרות עבדות וכפייה במדינת ישראל, ועם זאת מוכרות למשטרה תופעות של עבדות מודרנית, הבאה לידי ביטוי בתנאי החזקה ירודים, מרמה ועושיק, ניצול חמור של מצוקה כלכלית, ניצול מיני, הפעלת אלימות ועוד.²¹

3.2 עבירות בתחום חוקי העבודה

כאמור, אחת הסיבות להגעתם של המסתננים ומבקשי המקלט לישראל היא היכולת למצוא עבודה. אף שאשרת השהייה שניתנת למסתננים ולמבקשי המקלט שאינם בני-הרחקה אינה אשרת עבודה, עד כה (למרות החלטת ממשלה מספר 2104 מיום 19 ביולי 2010 – שדונה ראה להלן, בסעיף 3.3), לא נאסר על בעלי האשרה לעבוד ואין איסור להעסיקם.²²

לדברי חנה זוהר, מנכ"לית עמותת "קו לעובד", אף-על-פי שיש מעסיקים שמקפידים על תנאי העסקתם של מסתננים ומבקשי מקלט, יש תופעות של העסקה שלא כדין, במיוחד בהעסקה באמצעות קבלני משנה. עיקר התלונות הן נגד קבלני משנה בענפים ניקיון, ניקיון רחובות, שיפוצים ומסעדות במרכז הארץ, ונגד קבלני משנה בענף המלונאות באילת. עיקר התלונות הן על אי-תשלום שעות נוספות, אי-תשלום תנאים סוציאליים ועיכוב שכר.²³

לדברי עו"ד איריס מעיין, הממונה על זכויות העובדים הזרים במשרד התמ"ת, מתקבלות במשרדה תלונות על הפרת זכויות של מסתננים ומבקשי מקלט המועסקים בישראל. עיקר התלונות הן בתחום השירותים (ניקיון, מסעדות). עיקר התלונות המתקבלות במשרד הממונה מגיעות ממרכז הארץ. הממונה מפנה את התלונות לגורמי האכיפה במשרד התמ"ת.²⁴

לדברי יפה סולימאני, אחראית אכיפה של זכויות עובדים זרים במשרד התמ"ת, מעמדם של מסתננים ומבקשי מקלט עובדים אינו חד-משמעי, שכן לא ברור אם הזכויות המוקנות לעובדים זרים לפי חוק עובדים זרים חלות עליהם. עם זאת, על כל העובדים חלים חוקי העבודה הישראליים והזכויות המוקנות מכוחם.²⁵ לדברי עו"ד נטע ברנר, משרד התמ"ת בוחן היום את סוגיית החלת חוק עובדים זרים גם על אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט, ובכל מקרה חוקי העבודה חלים על כל העובדים בישראל, בלי קשר למעמדם.²⁶

ביחידת האכיפה, האמונה על אכיפת חוקי העבודה על עובדים זרים ומעסיקיהם, שהחלה לעבוד ביוני 2010, מועסקים כיום חמישה מפקחים. כיום יש הליכים לקראת יציאה למכרז לצורך איוש עוד 11

²¹ פקד ענת אלטמן, חוליית אוכלוסיות, מחלקת מחקר, משטרת ישראל, מכתב, 10 באוגוסט 2010.

²² עו"ד איריס מעיין, הממונה על זכויות העובדים הזרים, משרד התמ"ת, שיחת טלפון, 14 באוגוסט 2010.

²³ חנה זוהר, מנכ"לית עמותת "קו לעובד", שיחת טלפון, 6 בספטמבר 2010.

²⁴ עו"ד איריס מעיין, הממונה על זכויות העובדים הזרים, משרד התמ"ת, שיחת טלפון, 14 באוגוסט 2010.

²⁵ יפה סולימאני, אחראית אכיפה עובדים זרים, משרד התמ"ת, שיחת טלפון, 14 באוגוסט 2010.

²⁶ עו"ד נטע ברנר, לשכה משפטית, משרד התמ"ת, שיחת טלפון, 6 בספטמבר 2010.

משרות פיקוח. במהלך 2011 אמורים התקנים להיות מאוישים, ואז 16 מפקחים, בפריסה ארצית, יהיו אחראים לאכיפה בתחום העובדים הזרים בישראל (כ-100,000 עובדים חוקיים ועוד לפחות 100,000 עובדים זרים לא חוקיים, ו-25,000 עד 30,000 מסתננים ומבקשי מקלט).

נוסף על האכיפה הפרטנית, יש אכיפה כלפי חברות קבלן. לדברי עו"ד רבקה מקובר, מנהלת אגף רישוי חברות קבלן, יש הערכה שבעקבות כניסת מסתננים ומבקשי מקלט לעבודה באמצעות חברות קבלניות יהיה צורך בבחינת מתן זכויות העובדים הניתנות להם בידי החברות. עו"ד מקובר מציינת שחברות קבלן רבות אינן בעלות רישוי ומשום כך אינן נמצאות בפיקוח. להערכתה, למרות החובה של חברות קבלן ברישוי, מאחר שאין בחוק איסור על חברה להתקשר עם חברה שאין לה רישוי כחוק, בפועל מתאפשר קיומן של חברות ללא רישוי שאינן בפיקוח או בפיקוח מינהלי אחר.²⁷ למעשה, כיום נוסח החוק מחייב את קבלן כוח-האדם בקבלת רישיון ממושרד התמ"ת מחד גיסא, ומאידך גיסא הוא אינו מטיל כל חובה על המעסיק בפועל להתקשר אך ורק עם קבלן מורשה. סתירה זו מחלישה את המוטיבציה של חברות הקבלן לעבור תהליך רישוי, וכך נפגעת יכולתו של משרד התמ"ת לפקח על חברות אלה בכלל ועל זכויות העובדים בהן בפרט.

3.3 התמודדות נוספת עם סוגיית העבודה של אוכלוסייה זו – איסור העסקת מסתננים ומבקשי מקלט

בהחלטת ממשלה 2104 מיום 19 ביולי 2010 נקבע כי מתאריך 1 בספטמבר 2010 יינקטו סנקציות נגד מעסיקים שיעסיקו מסתננים ומבקשי מקלט.²⁸ בעקבות החלטת הממשלה הוגשה עתירה לבית-המשפט העליון בשבתו כבג"ץ נגד סעיף 2 להחלטה. העותרים דרשו כי לא תיאסר העסקת מבקשי מקלט הזכאים להגנה קולקטיבית מפני הרחקה למדינותיהם.²⁹

בקשת העותרים לצו ביניים נדחתה לאחר שהמדינה הבהירה בתשובתה כי למרות האמור בהחלטת הממשלה, לא יוחל בנקיטת הסנקציות בתאריך 1 בספטמבר 2010, אלא רק לאחר השלמת ההיערכות לאכיפה וקביעת מדיניות כוללת בנושא המסתננים. לדברי עו"ד דניאל סלומון, יועמ"ש רשות ההגירה, בכל מקרה המדינה תיידע מראש את המעסיקים בטרם תתחיל פעילות האכיפה.³⁰

²⁷ עו"ד רבקה מקובר, מנהלת אגף רישוי חברות קבלן, משרד התמ"ת, שיחת טלפון, 6 בספטמבר 2010.

²⁸ אתר האינטרנט של משרד ראש הממשלה,

<http://www.pmo.gov.il/PMO/Secretarial/Decisions/2010/07/des2104.htm>, 6 בספטמבר 2010.

²⁹ אתר האינטרנט "שומרי משפט",

http://www.rhr.org.il/page.php?name=social_and_economic_justice&language=en, 6 בספטמבר 2010.

³⁰ עו"ד דניאל סלומון, יועמ"ש רשות ההגירה, משרד הפנים, שיחת טלפון, 6 בספטמבר 2010.

4. סיכום ונקודות לדיון

- מניתוח נתוני המשטרה עולה כי להאשמות הנשמעות בדיון הציבורי שמתקיים בנושא בדבר הפשיעה הגוברת בעקבות הגידול באוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט בישראל אין בסיס עובדתי.
- להערכת המשטרה יש אומנם תופעה של תת-דיווח בכל הקשור לעבירות בתוך קהילת המסתננים ומבקשי המקלט וכנגד מסתננים ומבקשי מקלט. לעומת זאת, אין סיבה להעריך שיש תת-דיווח בכל הנוגע לעבירות של מסתננים ומבקשי מקלט כלפי אוכלוסיות אחרות.
- נתוני הפשיעה של זרים מאפריקה, הכוללים גם את נתוני הפשיעה של אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט מיבשת זו, מראים ששכיחות העבריינות באוכלוסייה זו נמוכה משכיחותה בקרב האוכלוסייה הכללית באופן ניכר. מהנתונים עולה עוד כי חלק ניכר מהעבירות של עבריינים מאוכלוסייה זו נעשות בתוך הקהילה. אין מקום להקל ראש בתופעות של עבריינות בתוך הקהילה ובתוך המשפחה, ויש לתת את הדעת לצורך לטפל בתופעה זו.
- אין בידי משרד הפנים, המשטרה והרשויות המקומיות – ולמעשה בידי גורם רשמי כלשהו – נתונים מדויקים על גודל אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט בישראל ועל פיזור הגיאוגרפי. בשל כך, כל ניתוח של נתוני האוכלוסייה וכל ניתוח המשתמש בנתונים אלו יתבסס במידה ניכרת על הערכה.
- חוסר הבהירות בעניין זכויות העובדים של מסתננים ומבקשי מקלט והיעדר אכיפה בענפים ובריכוזי תעסוקה שבהם שיעור גבוה של עובדים מאוכלוסייה זו, יכולים להיות סיבות מרכזיות לכך שתופעות עברייניות שהיו מקובלות בעבר כלפי עובדים זרים מופיעות כיום בשיעור ניכר בתלונותיהם של עובדים מקרב המסתננים ומבקשי המקלט. היעדר אכיפה כנגד מעסיקים והיעדר הסברה לעובדים ולמעסיקים תורמים להתרחבותה של תופעה זו.
- מסתננים ומבקשי מקלט מגיעים לישראל גם לצורך עבודה. כל עוד תהיה בישראל עבודה זמינה לאוכלוסייה זו אין סיבה להניח שמספר המסתננים ומבקשי המקלט יקטן בעתיד הקרוב. הביקוש לקבוצת אוכלוסייה זו נובע בין השאר מהנכונות של מסתננים ומבקשי המקלט לעבוד בתנאים ובשכר לא חוקיים. העלות הנמוכה של העסקתם מהווה תמריץ לביקוש להם. שמירה על זכויות העובדים מקרב אוכלוסיית המסתננים ומבקשי המקלט עשויה לצמצם מאוד את הביקוש לעובדים אלו.

5. מקורות

מסמכים:

- מרכז המחקר והמידע של הכנסת, הטיפול במסתננים מגבול מצרים, כתב גלעד נתן, 14 ביוני 2010.
זאב לוב, מנהל תחום מחקר ונתונים סטטיסטיים ברשות האוכלוסין, דוא"ל, 20 במאי 2010.
אביטל שטרנברג, משרד המשפטים, דוא"ל, 12 באוגוסט 2010.
פקד ענת אלטמן, חוליית אוכלוסיות, מחלקת מחקר, משטרת ישראל, מכתב, 10 באוגוסט 2010.

שיחות טלפון:

- יוסי אדלשטיין, ראש אגף זרים, רשות האוכלוסין וההגירה, משרד הפנים.
עו"ד רבקה מקובר, מנהלת אגף רישוי חברות קבלן, משרד התמ"ת.
עו"ד דניאל סלומון, יועץ משפטי רשות האוכלוסין וההגירה, משרד הפנים.
אורנה אטלי, רישום אסירים, שירות בתי-הסוהר.
מרלן רוזנפלד, עוזרת ראש עיריית אילת.
חנה זוהר, מנכ"לית עמותת "קו לעובד".
עו"ד איריס מעיין, הממונה על זכויות העובדים הזרים, משרד התמ"ת.
יפה סולימאני, אחראית אכיפה עובדים זרים, משרד התמ"ת.
עו"ד נטע ברנר, לשכה משפטית, משרד התמ"ת.

אתרי אינטרנט:

- משרד ראש הממשלה
משרד הפנים
רשות האוכלוסין וההגירה
הכנסת
הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
שירות בתי-הסוהר
"שומרי משפט"

